

5.3.2018

Opetushallitus
sanna.haanpaa@oph.fi

Asia OKM:n toimeksianto koskien ohjeistuksen päivittämistä seksuaaliseen häirintään puuttumisesta kouluissa ja oppilaitoksissa

OAJ lausuu seuraavaa asiaa koskevan oppaan luonnoksesta:

OAJ kiittää ohjeen tekemisestä ja yhteisestä valmistelusta. Ohjeen luonnos on erittäin kattava ja erinomaisesti kirjoitettu. Seuraavissa kohdissa tarvittaisiin kuitenkin täsmennyksiä ja lisäyksiä:

Oppaan kappaleessa 1.1. mainitaan vuorovaikutuksesta, joka jää tässä kohtaa suppeaksi. "Vuorovaikutuksen sopivuuden arvioinnissa opiskelijan oma kokemus on tärkein. Esimerkiksi opettajan pitää olla sensitiivinen sen suhteen, kokeeko opiskelija opettajan kosketuksen, kuten taputuksen olkapäälle, mieluisana vai ei-toivottuna." **Oppaassa olisi tärkeää kuitenkin selventää sitä, että normaaliin opetukseen ja kasvatukseen kuuluu koulussa ja oppilaitoksessa, että oppilas koskettaa toista oppilasta (esimerkiksi tanssi) tai opettaja koskettaa oppilasta (esimerkiksi kynäotteen opetus, käsityötaitojen opetus).**

Kappaleessa 1.2. kerrotaan seksuaalisen häirinnän yleisyydestä. Yleisyydestä jää pirstaleinen kuva. Kouluterveyskyselyjen olennainen tieto on, **että lapset ja nuoret kokevat seksuaalista häirintää erityisesti muualla elämässä, koulun ulkopuolella. Tämä olisi tärkeää tuoda tekstissä nykyistä selvemmin esille ja erityisesti mitä se tarkoittaa koulun ja oppilaitoksen roolissa ja tehtävässä.**

Erinomaista on, että väkivalta, kiusaaminen ja häirintä käsitellään erillisinä ilmiöinä oppaassa. Oppaan kohdassa 2.2. kerrotaan että tilannetta tulisi selvittää oppilaitoksissa ja luokittain (= tällä tarkoitetaan ilmeisesti opetusryhmiä ja luokkia). **On välttämätöntä, että oppilaitoksissa on selkeät ilmoitusmenettelyt kaikkiin epäasiallisen käytöksen tilanteisiin, väkivaltaan ja kiusaamiseen. Tätä tulee korostaa oppaassa. Esimerkiksi voidaan mainita henkilöstölle tehty Stop väkivallalle kouluissa ja päiväkodeissa -menetelmä ja sen mahdollisuudet toimia ilmoitusmenettelmänä myös oppilaiden välisiin tilanteisiin. Menettelmän voisi mainita myös kohdassa 4.**

Kohdassa 2.2. mainitaan kouluyhteisön terveellisyden ja turvallisuuden tarkastukset. Tällä tarkoitetaan ilmeisesti oppilaitosympäristön ja -yhteisön terveellisyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastuksia?

5.3.2018

Kohdassa 2.4. mainitaan ”Kouluuyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus on tarkastettava yhteistyössä oppilaitoksen ja sen oppilaiden tai opiskelijoiden, koulu- tai opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kesken.” Työsuojeluhenkilöstö tulee tarkentaa lain mukaiseksi työsuojeluvaltuutetuksi.

Kohdassa 2.5. on lause, jossa viitataan siihen että ”Koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa työnantajalle tai koulutussopimustyöpaikan tarjoajalle edellä tarkoitettua työturvallisuusvastuusta.” Työnantajalla on työturvallisuuslain mukaiset velvoitteet jotka koskevat työntekijöiden ja työssä harjoittelijoiden työn ja työympäristön sekä työolojen terveellisyttä, turvallisuutta ja työyhteisön tilaa sekä työkyvyn edistämistä ja ylläpitämistä. **Tästä kohdasta puuttuu ohjeistus siihen, kenelle opiskelija ilmoittaa harjoittelupaikassa tapahtuneesta häirinnästä, väkivallasta tai kiusaamisesta ja miten opettaja tai oppilaitoksen johto, opiskelijahuollon henkilöstö tai opiskeluterveydenhuollon henkilöstö tällöin toimii tilanteessa. Ohjeessa tulisi olla maininta keskustelusta harjoittelupaikan kanssa ja koulutussopimuksen päättämisestä näissä tilanteissa.** OAJ:llä on myös laajempi huoli siitä, että opettajan ohjausta ja tukea ei ole riittävästi opiskelijalle työharjoittelujaksoja koskien. Opettajalla tulisi olla mahdollisuus esimerkiksi käydä ensimmäisen harjoittelupäivän aikana varmistamassa, että työnantajalla on työturvallisuus kunnossa. **Jos opettaja ei pysty käymään työpaikalla tai työturvallisuudessa on puutteita, niin ohje tulee olla, että opettaja ei allekirjoita koulutussopimusta tai oppisopimusta.**

Kohdassa 3.1. mainitaan että ”Oppilaat saavat mahdollisuuden kehittää tunne- ja sosiaalisia taitojaan ja kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. Heitä opetetaan ennakoimaan ja toimimaan vaaratilanteissa sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.” Tähän olisi tarpeen lisätä, että oppilaita ja opiskelijoita opetetaan ennakoimaan ja toimimaan vaaratilanteissa sekä suojaamaan yksityisyyttä ja henkilökohtaisia rajojaan erityisesti seksuaalisen häirintää koskien. **Oppilaitosten on tärkeää tässä yhteydessä tarkistaa myös opetuksen sisältö ja kiinnittää huomiota siihen, että jo pientenkin oppilaiden itsen suojaamista häirinnältä, väkivallalta ja kiusaamiselta korostetaan opetuksessa ja kannustetaan opiskelijaa myös tuomaan esille koulun ulkopuolella tapahtuneet tilanteet opiskelijahuollon henkilöstölle.**

Kohdassa 4.3. on **tärkeää antaa rehtorille selkeät ohjeet siitä, miten toimitaan, kun ilmoitus seksuaalisesta häirinnästä hänelle tulee. Jos ilmoitus on nimetön, on tärkeää, että rehtori pyytää ilmoituksen kirjallisesti. Ilmoituksesta tulee selvittää mitä tapahtumia koulussa / oppilaitoksessa tai opetuksessa ilmoitus**

5.3.2018

koskee. Tärkeää myös on, että rehtori kertoo ilmoituksen tekijälle, että tilanne on vakava, ja että asia käsitellään salassapitovelvollisuuksien mukaisesti asianosaisia kuulemalla mahdollisimman pian. Ilmoituksen saamisen jälkeen rehtori haastattelee asianosaiset erikseen ja selvittää tapahtumien kulun. Jos ilmoitus koskee oppilaitoksen ulkopuolisia tapahtumia, siirtää rehtori asian opiskelijahuoltoon tai sosiaalitoimeen ja tekee tarvittaessa ilmoituksen lastensuojeluun ja ilmoituksen terveyttä ja henkeä uhanneista tilanteista aina poliisille. Tärkeää on ohjeistaa myös, että jos rehtori saa ilmoituksen nimettömänä niin hänen on selvitettävä asia syytöksen kohteena olevilta henkilöiltä mahdollisuuksien mukaan, ja selvittää onko ilmoitus aiheellinen vai tehty mahdollisesti pilailu- tai vahingontekotarkoituksessa (maineen mustamaalaaminen). Myös tämä selvitys täytyy tehdä salassapitovelvoite huomioiden.

Kohdassa 4.5 on tärkeää täsmentää, että ***koulussa tai oppilaitoksessa tapahtuneen seksuaalisen häirinnän osalta opiskelijahuollon henkilöstö selvittää tiedon saatuaan asiaa aina ensin opettajan ja rehtorin kanssa. Jos tieto tapahtumista on koulun tai oppilaitoksen ulkopuolella, niin silloin opiskelijahuollon henkilöstö ilmoittaa siitä sosiaalitoimeen, opiskelijaterveydenhuoltoon ja lastensuojeluun sekä aina tarvittaessa myös poliisille. Näissäkin tapauksissa opetusta koskeva välttämätön tieto tulee aina siirtyä opiskelijahuollon henkilöstöltä opetuksen järjestäjällä ja rehtorille sekä opettajille.***

Lisätietoa Riina Länsikallio
riina.lansikallio@oaj.fi
puh. 050 316 6446

Nina Lahtinen
nina.lahtinen@oaj.fi
050 314 3964